

NHC VI,2 Bronté

NHC VI,2, s dnes již obecně přijímaným názvem "Bronté"¹ je spisem v rámci knihovny z Nag Hammádí velice těžko zařaditelným. Vymyká se většině ostatních spisů (s výjimkou XIII,1 - Trimorfé Protennoia) svou formou nepřerušené osobní promluvy v já-stylu.² Obsahově nalezneme v korpusu NHC nejbližší paralelu v řeči nebeské Evy v traktátu NHC II,5 *O původu světa* 114,7-15, jež zní podobně jako Bronté 13,19-14,9. Douglas M.Parrot, editor a překladatel anglického vydání³ upozorňuje na další paralely v Ginze, védách a Bhagavadgítě. Nejvýznamnější paralelou bude však asi tzv. *Isidina aretalogie z Kymé*⁴ Žádné z uvedených paralel však, kromě již zmíněné paralely v *Ginze (kniha VI, tzv. Kniha Dinanucht)* a krátké pasáže ve *Skutcích Janových* (94-96) nevykazuje další významný a charakteristický rys této promluvy, totiž její *antithetičnost*. Mluvčí zjevovatelská postava uvádí téměř neustále dvojice tvrzení, jež jsou spolu v dialektickém, často až paradoxním vztahu. Příklady tohoto stylu můžeme vzít prakticky z libovolné části textu. Vezměme tedy příklad hned ze začátku textu (13,21-26):

- 21....Jsem neplodná,
- 22.co mnoho synů má. Já jsem
- 23.ta, co velikou svatbu má,
- 24.avšak bez muže zůstává.
- 25.Já jsem ta, co rodí i
- 26.ke zrodu pomáhá....

Na tomto příkladu, jež obsahuje tři dvojice protikladů vidíme hezky různorodou povahu protikladů: od protikladů kontrárního (tedy nevylučujícího se) typu -25-26 až po paradoxní logicky neslučitelné tvrzení jaká jsou v předcházejících dvou verších. Přitom může být protiklad vyjádřen prostě adjektivem (21) nebo i složitější konstrukcí (22-24) Promluva probíhá prakticky jen v takovýchto protikladných sebededikacích. Výjimkou jsou krátké vnořené pasáže, které mají buď charakter výčitek (začínají většinou "proč tedy...") nebo vybídnutí posluchačů k určitému postoji. *Posluchači* jsou několikrát přímo zmíněni, což naznačuje, že spis byl určen k předčítání a je tedy pravděpodobné, že měl i svůj význam

1 H.-M. Schenke četl původně titul díla jako "NEBRONT", později však přijal Robinsonovy skupiny, jež na začátku spisu čte písmeno T, určující jako člen ženský rod původního řeckého slova BRONTÉ.

2 NHC XIII,1 je psáno částečně též ve stylu sebededikace "já jsem", ale tyto pasáže se v ní střídají s dalšími výpravnými pasáží, tzv. "mystérii", která mají některá charakter kosmogonický, jiné např. liturgický. Viz Ondráček, Václav: *Výroky "Já jsem..." v evangeliu Janově a gnóstických textech z Nag Hammádí*, dipl.pr. ETF Praha, 2003

3 *The Nag Hammadi Library in English*, Robinson, J.M. (ed.), Harper & Row, San Francisco, 1977, str.295n.

4 viz. Peek, W.: *Der Isishymnus von Andros und verwandte Texte*, Berlin 1930; vt. Leipoldt J., Grundmann W., (ed.) *Umwelt des Urchristentums*, díl II Texte zum neutestamentlichem Zeitalter, Berlin, Evangelische Verlaganstalt, 1967 (4.vyd 1975), str.96

liturgický. Ovšem skupina, jíž tento text mohl sloužit za posvátný/liturgický spis, zůstává zahalena tajemstvím. Byly o ní vysloveny různé spekulace⁵ včetně těch, že šlo o skupinu nikoli primárně nábožensky, ale spíše filosoficky (stoicky) zaměřenou. Určité "filosofující" pasáže ve spise vskutku shledáváme, především v oddíle 18,27-31, jež se týká bytí. Avšak další pasáže, které bychom mohli označit za filosofické (17,3-22;17,34-18,10) se většinou týkají tématu poznání, což je téma obsazené zrovna tak gnóstickými kruhy: Zajímavá je snad v této souvislosti i pasáž 19,4-20,18, kde se jako sebeidentifikace Bronté uvádějí opět v dialektické formě různé nejprve přírodní a po nich společenské jevy (spojení - rozloučení, uchovávání - zkáza; bez hříchu - původce hříchu) V 20,18-25 se pak nachází zřetelný ohlas *Corpus Hermeticum* - dialektický vztah vnitřku- vnějšku. Celkově však považuji náboženskou tematiku v tomto díle za významnější. Pasáže vybízející k přímému, nebezprostřednímu poznání božstva, jakož i jiné exhortační pasáže, a především na dvou místech obsažený seznam hierarchických stupňů (co do rozsahu sice nesrovnatelný s rozsáhlými popisy kosmogonických hierarchií, jaké nacházíme Např., v ApJan nebo HypArch) spis zařazuje přece jenom spíše do proudu gnóstické literatury.

Ač George McRae rezignoval na pokus jakkoli rozdělit tuto souvislou promluvu, přesto jsem se pokusil naznačit její dělení do významových celků, jež zde uvádím níže(v překladu je toto rozdělení naznačeno vodorovnými čarami). Toto dělení se opírá převážně o obsahové souvislosti. Formální hledisko je rovněž důležité: odlišují se (paradoxní) já-jsem pasáže od pasáží vybízecích (ty mají někdy paradoxní a někdy neparadoxní charakter) a výtek. Pouze na několika místech se může dělení opírat rovněž o formální "marker" předělu: Vybízecí pasáže jsou dvakrát uvedeny pomocí GE. V textu se sice hojně vyskytuje částice *de*, avšak ta většinou v textu nemá signalizační charakter. Na několika místech v Bronté se vyskytuje emfaticky zdvojené ANOK, ale ani zde není jisto, že by vždy signalizovalo nějaký předěl.

- **13,1-14**

- Úvodní vybidnutí

- "Naslouchejte mi"

- **13,15-14,9**

- Úvodní "Já jsem" pasáž (ontologická) - "rodinné" vztahy - matka/dívka; neplodná/mnoho dětí; paní otrokyně. Paradoxní výroky ("*mým mužem je ten, kdo mě zplodil. Já jsem matkou svého otce a sestrou svého muže a on je můj plod.*" etc.) má jediné řešení v podobě vzájemně se plodící dvojice prabožstev.

- **14,9-14**

- 2. "Já jsem" - pasáž: Ticho, hlas, slovo;

5 viz poznámka D.M. Parrota v *The Nag Hammadi Library in English*, str.296

- **14,15-25(27)**

První paradoxní vybidnutí

Spočívá v záměně funkcí milovat-nenávidět, znát- neznat, resp. klam-pravda. Velice silná pasáž předjímající negativní teologii, předně výroky: „*Kdo o mně mluví pravdivě, se ve mně mýlí, a ti, kdo podlehli klamu, mluví o mně pravdu*” (14,20-22) a *kdo mě znáte, se musíte stát o mě neznalými* (14,23-24)

- **14,26(27)-15,14**

3. "Já jsem" část - "o hanbě a pohrdání"

Tato část logicky přechází (od 14,32) k druhému **vybidnutí** (tentokrát neparadoxnímu) ve smyslu: "Nepohrdejte mnou."

- **15,15-15,30**

4. "Já jsem" část,

ohraničená proti předchozí zřetelně dvojitém ANOK. Má silně náboženský charakter, jenž by se snad dal nejlépe charakterizovat Ottovými výrazy *fascinosum/tremendum*

- **15,31-16,10**

Výtka Řekům

(uvedená pomocí GE). Zajímavý příklad "mezikulturní diskuse", jejímž tématem je jednota-mnohost-univerzalita. Obsahuje označení mluvčí za Sofii. Výtka dále pokračuje v

- **16,11-15** specifickou formou:

"**Já jsem ta, kterou všude..., ale vy...!**"

- **16,16-17,3**

5. "Já jsem" část

řada dialektických "já jsem" protikladů, v nichž mluvčí (Bronté/Sofia) vystupuje většinou pasivně jako objekt (ta, kterou jste rozptýlili/shromáždili, před kterou jste se pokořovali/jíž jste se protivili atd.); končí tématem skrytosti/zjevnosti, jež tak vyústí v následující

- **17,3-18**

vybidnutí (celkem třetí) **ke spojení poznání s pokorou** (Do jisté míry jde tedy o opakování tématu druhého vybidnutí), jež končí v

- **17-18-22**

dalším (čtvrtým) velmi významným **vybidnutím k přímému (nezprostředkovanému) poznání a k**

- **17,23-18,4(?)**

srovnání velkého/dospělého s malým/dětským (páté vybidnutí), s vnořenou jednou krátkou **výtkou** (*proč mě proklínáte a přitom mě uctíváte?*; 17,32-34) Dále následuje

- **18,5(?)–18,20**

6. "**Já jsem**" část "o **poznání počátku!**(?). Předěl je zde nejistý, spadá do dost porušené pasáže textu, jež obsahuje v **18,11–20**

významný **výčet stupňů bytí**, které mají svůj cíl v mluvčí - božské Sofii.

- **18,20–26**

7. **sada protikladů ("Já jsem...")**. Tematicky se vrací k 17,3–18 -téma uctívání/pohrdání. Toto téma zřejmě bylo pro autora spisu významné. Snad se v něm odrážejí i sociální podmínky nám jinak neznámé skupiny. Gnóstické skupiny, ač je bývá zvykem prezentovat (a jejich příslušníci se často též tak sami označovali) za elitářské, nebyly v žádném smyslu skupiny jedinců politicky nebo hospodářsky privilegovaných. Spíše je můžeme sociálně považovat za případné předchůdce raných mnišských komunit. Doklad o tom nám podává nepřímě i sama knihovna z Nag Hammádí; její kodexy jsou (snad s výjimkou druhého kodexu) velmi prosté, psané na papyru nikterak zvláštní kvality a vázané velmi prostě.

- **18,27–31**

8. část "**Já jsem**" - **důležitá filosofická pasáž (o bytí)**

- **18,32–19,4?**

Rozvíjení předchozí pasáže skrze téma: poznání; přistupuje protiklad blízké/vzdálené, avšak pasáž nemá charakter "já jsem". Snad jde o přechod k následující pasáži:

- **19,4?–14**

jejíž začátek je porušen lacunami. Nicméně ANOK ve 4. řádce je jasně čitelné a od něj můžeme stanovit počátek další (9.) **dialektické sada "já jsem"** - již dominuje "**fysikální**" (tj. **ve smyslu toho, co je φυσική**) **přírodní tematika**, kterou však brzy v rámci téže

- **19,14–20,18**

promluvy (pokračuje "já" styl) logicky vystřídají protiklady (10,část. "já jsem") z oblasti, **společenské tematiky (hřích, soud,)**, čili z toho, co jest **νομῶ**. Pak však následuje v

- **20,18–25**

vyložená a jasná **hermetická pasáž**, možná vložená záměrně na způsob citátu. Tuto domněnku by podporovalo to, že další úsek

- **20,26–21,32**

závěrečné vybídnutí:

je jasně ohraničen ("Slyšte mě..."). Dělí se na zopakování nejdůležitějších predikátů "já jsem" (20,26–35), pak následuje porušená pasáž se třemi chybějícími řádky, která zřejmě obsahovala odkaz k (nej)vyššímu zjevovatelskému duchu a pasáž končí **magickým veršem** (21,11) : *Já vyslovím jeho jméno*

- Pak následuje opět **vybídnutí** uvedené pomocí GE a výčet hierarchií, jež jsou adresáty této řeči (**21,14–18**). V

- **21,18-20**

pak přichází závěrečný a zřejmě nejzávažnější výrok "já jsem" z celého spisu **já jsem AUTOGENÉS**

- **21,20-32**

Závěrečné vybídnutí: Kritika hříchů a vášní, jež nutně končí vyvanutím

- 21,(28)29-32

přislíbení cíle, jímž je odchod vzhůru a nesmrtelnost.

Na podrobnější analýzu a komentář k textu nám v této práci nezbývá prostor, snad tedy postačí, když aspoň připojíme překlad celého textu s připojenými textovými poznámkami, ponechávající vypracování podrobného komentáře na pozdější dobu.